

Univers Pedagogic

24 (1001),
18 iunie 2026

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

pro

CURRICULUMUL ȘCOLAR VA INCLUDE MAI MULTE COMPETENȚE PENTRU VIAȚĂ ȘI TEME INTERDISCIPLINARE

Curriculumul școlar este în proces de actualizare, iar una dintre direcțiile principale ale reformei vizează integrarea mai amplă a competențelor necesare elevilor pentru a face față provocărilor actuale. Modificările sunt analizate în cadrul unei serii de sesiuni de lucru organizate de Ministerul Educației și Cercetării împreună cu experți curriculari din întreaga țară.

Printre schimbările discutate se numără consolidarea prezenței temelor transversale în toate disciplinele de studiu. Astfel, subiecte precum educația digitală, educația financiară, educația pentru sănătate, educația pentru mediu, educația media, cetățenia democratică și dezvoltarea durabilă vor fi reflectate sistematic în procesul de predare și învățare.

Noile abordări urmăresc ca aceste domenii să nu fie tratate ca discipline separate, ci să se integreze în conținuturile existente, la diferite niveluri de studii. În acest scop, sunt revizuite acele matrice curriculare care stabilesc modul în care temele respective sunt distribuite între discipline și cicluri de învățământ.

Un alt obiectiv al actualizării curriculumului este consolidarea conexiunilor dintre discipline,

prin dezvoltarea abordărilor interdisciplinare și transdisciplinare. Specialiștii analizează modul în care competențele și rezultatele învățării pot fi corelate mai eficient, pentru a asigura continuitatea și coerența procesului educațional.

În cadrul procesului de revizuire mai sunt evaluate competențele specifice, rezultatele învățării și unitățile de conținut prevăzute în documentele curriculare. Totodată, sunt examinate legăturile dintre obiectivele de învățare, activitățile de predare și metodele de evaluare, în vederea unei mai bune articulare a curriculumului la toate nivelurile de școlarizare.

Ministerul Educației și Cercetării anunță că actualizarea curriculumului urmărește adaptarea educației la noile realități sociale, tehnologice și economice. Acest obiectiv poate fi atins prin dezvoltarea unui cadru curricular care să sprijine formarea competențelor necesare elevilor în secolul XXI.

PROCESUL EDUCAȚIONAL ÎN CLASELE CU PREDARE SIMULTANĂ, DESFĂȘURAT DUPĂ NOI REGULI

CÂND UN PROFESOR PREDĂ LA DOUĂ CLASE SIMULTAN

Noul cadru aprobat de MEC

Ministerul Educației și Cercetării a aprobat o nouă metodologie de desfășurare a procesului educațional în clasele cu predare simultană în învățământul primar. Noile reglementări se referă la organizarea studiilor în situațiile în care numărul redus de elevi nu permite formarea unor clase separate pentru fiecare nivel.

Astfel, metodologia stabilește responsabilitățile ce aparțin în această situație Ministerului, organelor locale de specialitate în domeniul educației, directorilor instituțiilor de învățământ și cadrelor didactice cu privire la organizarea și derularea procesului de predare. De asemenea, se descrie planificarea și proiectarea activităților didactice în clasele cu predare simultană.

În plus, sunt prezentate modele de combinare a claselor care pot fi aplicate în funcție de numărul elevilor, structura claselor și resursele disponibile în instituția de învățământ. În țara noastră, clase cu predare simultană sunt organizate mai cu seamă în școlile din localitățile rurale, unde numărul copiilor este redus, iar un singur pedagog lucrează concomitent cu școlarii din două clase.

De exemplu, elevii claselor a III-a și a IV-a pot studia împreună în aceeași sală, învățătorul alternând activitățile directe cu fiecare grup de copii, în timp ce ceilalți activează individual sau în echipă, împărțiți pe grupe. În medie, un cadru didactic lucrează cu 7-8 elevi.

De remarcat că în anul de studii 2025-2026, procesul educațional în condițiile activității simultane a fost organizat în 54 de instituții de învățământ general din 23 de raioane și din municipiul Bălți. În aceste școli există 280 de clase cu predare simultană, în care învață 3 509 elevi, îndrumați de 456 de dascăli.

Guvernul consolidează serviciul mediatorilor comunitari pentru comunitățile rome

Guvernul a aprobat modificări la cadrul de organizare a serviciului de mediator comunitar, cu scopul de a întări capacitatea acestuia de a sprijini comunitățile de romi în accesarea serviciilor publice

și a drepturilor sociale. Schimbările urmăresc o implicare mai eficientă a mediatorilor la nivel local, într-un context în care aceștia joacă rolul de intermediar între cetățeni și instituțiile statului.

Activitatea lor vizează reducerea barierelor administrative și sociale care limitează accesul la educație, asistență medicală, protecție socială sau ocupare.

Documentul aprobat prevede extinderea responsabilităților pentru mediatorii, care vor fi implicați mai activ în identificarea persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate, inclusiv a celor fără acte de identitate sau fără domiciliu înregistrat. Totodată, ei vor fi integrați mai clar în echipe locale multidisciplinare, alături de specialiști din educație, asistență socială și sănătate.

O altă componentă a reformei vizează profesionalizarea serviciului prin instruire continuă și evaluarea periodică a activității,

cu scopul de a crește calitatea intervențiilor în teren și de a uniformiza standardele de lucru. Autoritățile susțin că măsurile vor contribui la o mai bună conectare a comunităților vulnerabile la serviciile publice și prevenirea exclu-

ziunii sociale, în special în rândul copiilor. În prezent, rețeaua mediatorilor comunitari include 59 de poziții la nivel național, dintre care 51 sunt ocupate, aceștia activând în 45 de localități din R. Moldova.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII ALOCĂ 40 MIL. DE EURO PENTRU MODERNIZAREA A 20 DE ȘCOLI DIN MOLDOVA

O alocare de 40 de milioane de euro a fost realizată de Banca Europeană de Investiții în vederea renovării a 20 de școli-model din diferite localități. Prin acest împrumut se urmărește asigurarea unor condiții mai bune pentru desfășurarea procesului educațional, prin crearea de spații moderne, sigure, accesibile și incluzive, adaptate necesităților actuale ale elevilor și profesorilor.

De asemenea, investițiile planificate vor spori eficiența energetică, digitalizarea și reamenajarea unor spații educaționale pe o suprafață de peste 200 de mii de metri pătrați. Astfel se vor îmbunătăți condițiile de studiu și va crește atractivitatea școlilor, facilitându-se accesul la educație de calitate, mai cu seamă pentru copiii din comunități dezavantajate.

În plus, proiectul va beneficia pe lângă împrumut de un grant de două milioane de euro oferit prin Platforma de Investiții pentru Vecinătate (NIP), precum și de o contribuție de 8 milioane de euro din partea Republicii Moldova. Reamintim că Rețeaua Școlilor Model este un program strategic al Ministerului Educației și Cercetării, lansat în anul 2023, care își propune să transforme instituțiile selectate în exemple de bune practici, prin aplicarea unor metode moderne de predare și crearea unei infrastructuri de calitate.

UE: Gimnaziul din Bălțata a implementat cu mult randament un proiect de eficiență energetică

Facturi de câteva ori mai mici pentru încălzire vin la Gimnaziul din Bălțata, Criuleni, după ce instituția frecventată de peste 180 de copii, inclusiv 9 refugiați din Ucraina, a renunțat la gaz în favoarea încălzirii cu biomasă. Proiectul de eficiență energetică a prevăzut înlocuirea gazelor naturale cu un sistem bazat pe peleți.

În urmă cu mai bine de un deceniu, clădirea școlii era încălzită cu gaze naturale. „Nu aveam suficienți bani pentru a încălzi sala de sport, coridoarele și toate încăperile. Copiii ieșeau în frig, dar și în clase temperatura nu era întotdeauna cea mai confortabilă”, își amintește Galina Todoriuc, directoarea Gimnaziului Bălțata.

Astfel, Primăria a aplicat în 2011 la Programul Energie și Biomasă, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova. Drept urmare a fost instalată o centrală termică cu folosirea de peleți, cu o capacitate de 220 kW, care încălzește întreaga clădire a școlii cu o suprafață de peste 2 mii de metri pătrați. Inițial costurile pentru un sezon de încălzire erau cu apro-

ximativ 40 la sută mai mici decât ar fi fost în cazul utilizării gazelor naturale. Actualmente, instituția consumă aproximativ 40 de tone de peleți pe sezon, procurati de la un producător din satul Izbiște.

Pentru a beneficia de prețuri mai avantajoase, combustibilul pentru iarna următoare este cumpărat din lunile aprilie și mai. De notat că clădirea Gimnaziului a fost izolată termic, iar geamurile și ușile au fost înlocuite, reducând semnificativ pierderile de căldură. Centrala termică este monitorizată în permanență prin senzori care urmăresc funcționarea instalației și temperatura din încăperi. A fost păstrată și vechea Centrală cu utilizarea de gaze, în caz de situații excepționale.

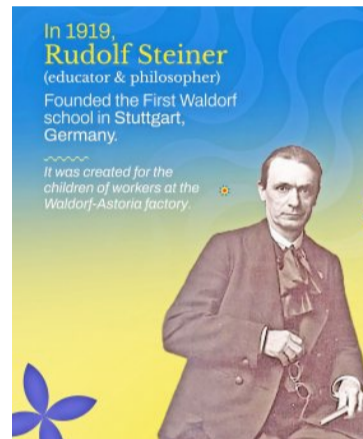
Gimnaziul „A. Păunescu” din capitală, reorganizat într-un Complex educațional cu implementarea pedagogiei Waldorf

Două gimnazii din municipiul Chișinău vor fi reorganizate, unul preluând elemente din sistemul alternativ Waldorf pentru predare, celălalt fiind reprofilat în liceu. Astfel, Gimnaziul „Adrian Păunescu” va deveni Complex educațional gimnaziu-grădiniță „Adrian Păunescu”, cu implementarea programului educațional Waldorf.

Inițiativa a fost propusă ca răspuns la interesul tot mai mare al părinților pentru acest model didactic german, precum și la necesitatea extinderii ofertei de grădinițe și clase Waldorf în municipiul Chișinău, în special în zona Centru-Botanica. În cadrul instituției vor fi create grupe de grădiniță pentru copii de vârste cuprinse între 3 și 7 ani.

De asemenea, vor exista clase care vor activa conform principiilor pedagogiei Waldorf, oferind un mediu educațional axat pe dezvoltare armonioasă, creativitate și învățare prin experiență. Clasele Waldorf își vor începe activitatea începând cu 1 septembrie 2026, iar grupele de grădiniță vor fi des-

chise mai devreme, după finalizarea lucrărilor de amenajare a spațiilor.

O altă instituție din capitală, Gimnaziul „Dumitru Matcovschi”, va deveni liceu în anul viitor de studii, drept urmare a solicitării părinților. Potrivit lui Andrei Pavaloi, șeful adjunct al Direcției generale educație, tineret și sport, instituția de învățământ are o capacitate de 640 de locuri și dispune de spații suficiente pentru extinderea activității: „Gimnaziul dispune de câte două clase paralele și părinții absolvenților claselor a IX-a au venit cu mai multe solicitări pentru a asigura continuitatea studiilor în aceeași instituție”.

Reamintim că în R. Moldova există un singur Liceu Waldorf, acesta fiind situat în sectorul Râșcani al capitalei. Prima Școală Waldorf a fost fondată în 1919 la Stuttgart, Germania, de dr. Rudolf Steiner. În prezent, la nivel global există peste 1 200 de școli Waldorf și circa 2 000 de grădinițe Waldorf, amplasate în peste 80 de țări.

Acest sistem alternativ își propune promovarea principiului educației pentru libertate, bazându-se în procesul pedagogic și de instruire pe luarea în considerație a originii spirituale a ființei umane (a se vedea lucrările lui R. Steiner „Educația copilului din punctul de vedere al științei spirituale”, „Baza pedagogică a Școlii Waldorf”, „Antropologia generală ca bază a pedagogiei”, „Arta educației. Metodică și didactică. Conferințe. Discuții de seminar” ș.a. Aceste volume pot fi accesate gratis pe site-ul spiritualrs.net/Conferinte/LucrariEducatie.html).

Julian BOGATU

Cluburile sportive au dreptul să atragă investiții private

Sectorul privat se va putea implica în vederea organizării, finanțării și dezvoltării activităților sportive din Republica Moldova. Raportul noii legi a fost prezentat în plen de Liliana Nicolaescu-Onofrei, președinta Comisiei culturale, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media.

„Proiectul de lege, inițiat de un grup de deputați, are drept scop ajustarea cadrului normativ din domeniul educației fizice și sportului prin extinderea sferei entităților care pot participa la organizarea, finanțarea și dez-

voltarea activităților sportive, inclusiv prin implicarea persoanelor juridice de drept privat și a societăților comerciale, revizuirea și ajustarea unor noțiuni specifice, precum și consolidarea cadrului de colaborare dintre structurile sportive și entitățile private, inclusiv internaționale. De asemenea, proiectul prevede modificarea condițiilor de acordare a indemnizației de călătorie pentru antrenori, inclusiv pentru managerii sportivilor de performanță, prin stabilirea caracterului cumulativ al criteriilor de eligibilitate. Proiectul de lege a fost aprobat în prima lectură la data de 7 mai a.c.”, a menționat Liliana Nicolaescu-Onofrei.

Noua lege urmărește ajustarea cadrului normativ din domeniul educației fizice și sportului, prin reglementarea explicită a participării persoanelor juridice de drept privat și a societăților comerciale la procesul de dezvoltare a

sportului. De asemenea, sunt încurajate investițiile private și consolidarea parteneriatelor dintre structurile sportive și entitățile private, inclusiv cele internaționale.

Iar unele modificări la Legea cu privire la educația fizică și sport vizează condițiile de acordare a indemnizației de călătorie pentru antrenorii atleților de performanță. Aceasta va fi oferită doar persoanelor care îndeplinesc cumulativ condițiile privind atingerea vârstei standard de pensionare și un stagiul de activitate de cel puțin 20 de ani în calitate de antrenor.

În același timp, proiectul prevede actualizarea unor noțiuni precum club sportiv profesionist, ligă profesionistă și structuri ale sportului. Cluburile sportive vor putea fi constituite sub formă de societate cu răspundere limitată sau societate pe acțiuni, iar ligile profesioniste vor putea funcționa ca SRL, SA sau asociații obștești (AO).

Frumoasa evadare în universul lecturii

Despre vocația de a evada în universul lecturii și alte pasiuni ale adolescenților, ne-am propus să dialogăm cu unii tineri la început de vacanță. Dintre multiplele ocupații care îi fac să se detașeze de rutina vieții – lecții, griji, preocupări zilnice la liceu și acasă –, elevii, acum când se bucură de vacanța cea mare, se pot dedica în totalitate lecturii unor cărți preferate. Alexandra Vasiliță, elevă în clasa a VIII-a la Liceul Teoretic „George Meniuc”

din capitală, este o fire curioasă și consecventă. Îi place să citească de mică și investighează tărâmul necunoscut al operelor literare, cărților scrise de talentați și cunoscuți autori de romane, nuvele și alte genuri literare, este pasionată de studierea limbilor străine. Preferă să se recreze prin desen, copleșită de frumusețile verii o putem surprinde pictând un peisaj oarecare. O rugăm pe protagonistă să se prezinte ea însăși.

– Cine ți-a ales acest nume frumos – Alexandra?

– Numele mi-a fost dat nu doar grație semnificației sale: străbunica din partea mamei a purtat același nume. N-am cunoscut-o, doar auzisem despre ea că avea ținută corectă, era înaltă, frumoasă, se purta mereu cu demnitate și era înțeleaptă. Împreună cu fratele ei, care s-a născut ulterior, în 1953, bunica mea a supraviețuit foametei din 1947. Posibil că alegerea numelui meu îl dătează personalității străbunicii, faptului că mama mea a intuit încă de mică că eu voi fi numită Alexandra. Este deseori întâlnit în istorie, ca nume de domnitor sau de localitate, provenind din greaca veche. Prin combinarea verbului ἀλέξειν (alexein), care înseamnă „a proteja”, și substantivul ἀνδρός (andros), „om”, s-a format numele pe care-l port, cu semnificația de „protectorul oamenilor”.

– Cred că nu este zi să nu răsfoiești, să citești ceva?

– Lectura devenise parte specială din viața mea în zilele în care am început să mă transpun în cărțile citite. Atunci când începusem să mă regăsesc în unele personaje sau să le adopt limba în propriul meu vocabular... Însă interesul pentru lectură nu venise de la sine. Am învățat să citesc înainte de a merge în clasa întâi. Mama m-a învățat, apoi a continuat să îmi cultive dragostea pentru această frumoasă îndeletnicire. Cea mai captivantă serie pe care o citisem cu ani în urmă, ceea ce îmi promise intrarea în marea lume a cititului fusese „Jurnalul unui puști” de Jeff Kinney. Este o serie de romane într-un stil ce propunea un număr impunător

de benzi desenate, ceea ce probabil m-a captivat în perioada dată. Mama lucrează în funcția de șef de secție la Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Din seria pe care o citisem aproape în întregime, cu ani în urmă, nu am procurat încă nicio carte. Toate fuseseră împrumutate de la bibliotecă și cred că e mai econom așa. Următoarea mare serie a fost la început obligatorie, deoarece luasem o pauză din lectură, și mama m-a ajutat să revin, fiind vorba de „Harry Potter”, autor J. K. Rowling. Am citit primele 7 cărți datorită mamei. Ea a avut acel mai mare impact, așa spune eu, în cultivarea dragostei mele pentru lectură, prin sprijin și recomandări.

De asemenea, citesc cărți recomandate sau necesare pentru limba și literatura română, însă acest lucru prinde mai greu. Consider că cea mai bună metodă de recomandare este povestirea primelor întâmplări din carte. În afara programei școlare, citesc cărți de aventură și fantezie, unele cu un ton romantic, dar care nu se axează strict pe aceste subiecte. Un exemplu pe care îl pot da sunt seriile de cărți „Percy Jackson” și „Eroii Olimpului” de Rick Riordan. Iar pentru implicare și ghidare îi mulțumesc dirigintei mele, Alexandra Ceban, profesoară de limba și literatura română.

– Ce carte citești acum? Ai vreo preferință pentru anumite genuri literare, anumiți scriitori, poeți?

– În prezent, citesc a doua carte din seria „Trialele lui Apollo”, în original (limba engleză), scrisă de același autor ca celelalte două menționate mai devreme, Riordan. Numele acestui autor este frecvent întâlnit printre cititori, deoarece are o colecție mare de personaje îndrăgite. Prefer în mare parte genul epic, legende, romane, povestiri. În ultimul timp, mă regăsesc lecturând autori japonezi și privind un anumit tip de benzi desenate, numit manga.

– Ce cărți ai dori să citești în vacanță?

– În afară de cărțile obligatorii din programa școlară, vreau să închei de citit seria „Trialele lui Apollo” de Rick Riordan, iar apoi să citesc „Aventurile lui Tom Sawyer” de Mark Twain, „Cartea de plastilină” de Ionela Hadârcă, „Legende Olimpului” de Alexandru Mitru, „Daciada” de Nicolae Dabija și „Pe-un picior de plai: Balade populare” – culegerea nu are autor, având titluri precum „Soarele și Luna”, „Miorița”, „Meșterul Manole”, „Codrul și robii” și a.

– În care dintre eroii cărților preferate te regăsești cu gândurile, gusturile, dorințele tale?

– Cel mai recent erou al unei cărți în care m-am regăsit este Annabeth Chase, autor R. Riordan. Este o persoană strategică, cu o putere determinată de dorință. Mă regăsesc prin gândurile ei, atunci când planifică sau improvizează, prin dorințele sale atunci când caută recunoaștere pentru realizările sale și prin gusturi atunci când descoperisem că, una dintre cele mai interesante personaje are, și ea, o frică de păianjeni.

– Frecvenți anumite biblioteci sau preferi să te ghidezi prin internet?

– Și una, și alta. În anul 2024, am participat la Conferința Internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cercetare și dezvoltare”, alături de profesoara de limba română, Alexandra Ceban, și colega mea, Iuliana, eveniment organizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Atunci am prezentat o carte din perspectiva mea. De asemenea, sunt utilizatoare a Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” și a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”. Au fost când am participat la programele lor de lectură și le-am găsit captivante. Mai selectez lecturile prin reacțiile și recomandările pe care le văd în internet pentru cărți noi,

dar și prin căutarea și documentarea despre acestea pe site-uri aprobate și sigure.

– Ai dori să cunoști mai multe despre autori, despre viața și creația lor?

– Nu am, de obicei, dorința să cunosc informații biografice despre un autor. Mereu am considerat că opera vorbește destul despre ei, despre gândurile și interesele lor. Cu toate acestea, sunt unii autori care mi-au trezit curiozitatea, aceștia fiind Maria Pilchin, Osamu Dazai și Mircea Eliade.

În cazul doamnei Pilchin, operele pe care le-am citit, „Doggy” și „Băiețelul din teatru”, nu spun

foarte multe despre dumneaei. Despre Osamu Dazai și Mircea Eliade mi s-a părut interesant modul lor de gândire, și ce pot face oamenii dacă ceva îi presează.

– Participi la concursuri?

– Particip când am ocazia. Constează despre ce va fi. Am nevoie să am încredere în abilitățile pe care le am dezvoltate și să știu că le voi putea folosi cu siguranță. Timpul care îmi este dat pentru a mă pregăti este la fel de important.

– Cu ce mesaj ai veni către amatorii de lectură și ce cărți le-ai recomanda să citească?

– Le-aș recomanda vizitarea frecventă a bibliotecilor, pentru a simți nu doar bucuria lecturii, dar și responsabilitatea de a returna cărțile împrumutate și de a-ți face timp să le citești. De multe ori cumpărăm cărți pe care nu le mai citim, iar bibliotecile ne pot ajuta să economisim. Din titluri, toți au preferințele lor, nu pot sugera o carte care să-i placă oricui, dar cred că aș recomanda „Toate pânzele sus!” de Radu Tudoran. O carte nostalgică, cel puțin pentru mine, este „Heidi fetița munților” de Johanna Spyri.

– Ai simțit vreodată chemarea de a fi printre cei care au pană înaripată și scriu mereu?

– Aș vrea să devin scriitoare, dar nu poate fi singurul lucru pe care aș vrea să îl fac, cu toate că îmi place. Nu poți fi niciodată prea sigur cu profesiile ce includ scrisul, pentru că venitul din acest domeniu depinde de noroc și popularitatea cărții. În același timp, cred că lectura este mai mult decât dezvoltarea vocabularului, îți poate permite să trăiești în locuri diferite, să te cufunzi în experiența altcuiva, este ceva minunat! Îmi plac foarte mult genurile de scriere în care numeroase fraze pot avea dublu înțeles, iar anumite momente aparent neînsemnate anticipează deznodământul cărții, fără a cititorului să își dea seama de acest lucru până la finalul lecturii.

– Ce alte pasiuni te preocupă și ce-ai dori să devii în viitor?

– În afară de lectură, îndrăgesc muzica, dar ca hobby practic desenez și pictat. Pentru viitor, am în gând două profesii principale: psiholog sau designer/ilustratoare. Nu exclud opțiunea că aș putea practica ambele.

A intervievat
Elvira ȚAGANAȘ-PÂNTEA

Parcurs magistral pentru luptătoarea Irina RÎNGACI la Campionatul Mondial Universitar

Cea mai bună sportivă a Republicii Moldova în 2025, luptătoarea Irina Rîngaci, a revenit în forță, după o accidentare la genunchi suferită anul trecut. Astfel, compatriota noastră și-a adjudecat trofeul suprem în cadrul probei de lupte feminine, ce s-a disputat la Campionatul Mondial Universitar la sporturile de contact (FISU World University Championship Combat Sports), desfășurat în perioada 8-13 iunie curent în orașul Brasília.

Atleta noastră a avut un parcurs magistral la turneul din capitala Braziliei, întrecându-și la pas adversarele. În meciul de debut, în limitele categoriei de până la 65 kg, Irina Rîngaci s-a impus prin superioritate tehnică în fața finlandezei Silja Kamppinen, după care a învins-o fără drept de apel pe poloneza Alicja Wojewódzka. În semifinale, reprezentanta școlii moldovenești de lupte a dispus în doar 38 de secunde de o sportivă din Canada, Jonelle Clarke. În marea finală, Irina Rîngaci s-a confruntat din nou cu luptătoarea din Polonia, obținând victoria prin tuș în primele secunde ale duelului.

Așadar, sportiva originară din Sărățica Veche, Leova, cucerește încă o medalie de aur pentru Moldova, după cea adjudecată la aceste competiții de conaționala Mihaela Samoil în cântarul de 55 de kilograme. Este de menționat că la ediția din acest an a Campionatului Mondial Universitar la Sporturile de Contact participă aproximativ 1 500 de studenți din circa 50 de țări ale lumii.

Palmares de vis

Irina Rîngaci este prima campioană mondială la lupte din R. Moldova printre senioare, trofeu adjudecat în 2021, la vârsta de doar 19 ani. În același an realizează dubla, cucerind distincția de aur și la Europene. În 2022 repetă isprava de la Campionatul European. Cu o constanță de admirat, se menține în topul universal, nelipsind din 2020 niciun an de pe podiumul de premiere al Campionatelor Mondiale. O realizare la fel de grandioasă este și calificarea la Jocurile Olimpice de la Paris 2024, unde au acces cei mai buni dintre cei mai buni.

Ca să atingi culmile scalei mondiale, este nevoie de foarte multă muncă pentru oricine, chiar și pentru talentele cele mai mari. „Este un parcurs de durată și foarte greu de obținut. Însă să te menții la acest nivel este și mai dificil. Deoarece ești analizată de adversari în cele mai mici amănunte. Când devii pentru cineva „un pericol”, ești foarte mult studiată prin prisma tehnicii, tacticii și pregătirii

fizice. În veacul internetului, nimic nu trece neobservat de oponenți – îți disecă felul de a te mișca, gândi și de execuție a procedeeleor”, dezvăluie Irina Rîngaci amănunte din culisele competiționale.

„La rândul meu, îmi „scanez” și eu rivalele, deși le știu mai pe toate de mult timp. Oricum, tînz să identifici metode de a le surprinde în atac sau pe contraprocădeu. Ești într-o căutare permanentă. În acest proces sunt foarte mult ajutată de antrenorii Roman Dermenji și Andrei Chiperi”, își continuă Irina șirul confesiunilor.

În 2025, ea devine vicecampioană europeană la Bratislava (Slovacia), urcând pe podium pentru al cincilea consecutiv la campionatele continentale de seniori. După care pentru a șasea oară la rând este medaliată la Mondiale. Astfel, în același an, ea a reușit să-și adjudece în condiții deosebit de vitrege distincția de bronz la Campionatul Mondial desfășurat la Zagreb (Croatia), în categoria de greutate de 65 kg. Fiind accidentată, luptătoarea noastră a învins-o în finala mică pe ucraineana Iryna Koliadenko, dublă medaliată olimpică, la Tokyo 2021 și la Paris 2024.

În semifinale, sportiva noastră a fost învinsă de vechea sa rivală, japoneza Miwa Morikawa, cea care avea să devină campioană mondi-

ală. De remarcat că atuu japonezelor sunt procedeele la picioare și lupta la parter.

„Este important să devii cât mai incomodă pentru adversare”

„Până în prezent, am învins-o de două ori pe japoneză, însă trebuie să fii într-o alertă permanentă în asemenea dueluri. Spre exemplu, cu vreo doi ani în urmă, a știut de accidentarea mea mai veche și a insistat pe punctul vulnerabil până mi-a provocat o nouă traumă. Așa că, pe lângă tehnică, este extrem de importantă condiția fizică și cea psihologică. Contează mult capacitatea de concentrare. Mă axează pe fiecare luptă în parte, fără să îmi împrăști gândurile în acele momente. Iar după fiecare victorie, îți „muți” atenția pe următorul concurent. Deci abordez competiția pas cu pas. Nici pauzele dintre partide nu trec în zadar, căci îți urmărești adversarele între timp. Și este important să devii cât mai incomodă pentru ele, să le furnizezi surprize, ca să le scoți cât mai rapid din joc, vorba ceea.

Însă trebuie să ai grijă să nu te accidentezi. Când am mers la ultima ediție a Mondialelor, aveam deja traumă la picior. Așa că am luptat cu anestezie la genunchi, durerile fiind practic insuportabile. Pe mulți din această cauză i-a surprins faptul că am reușit să câștig o medalie. De fapt, am riscat, dar s-a meritat. Însă accidentările vechi își spun cuvântul, așa că în scurt timp voi fi operată la o clinică din Germania”, mărturisea Irina.

În 2025, conaționala noastră a mai săvârșit o realizare magnifică, de răsunset mondial, câștigând în Alexandria (Egipt), chiar la prima ei participare, trofeul suprem la lupte pe plajă. Ea a evoluat în categoria de greutate de 70 kg în cadrul Final Beach Wrestling World Series, cu etape anterioare la Poreč (Croatia) și Katerini (Grecia).

„De mult îmi propuneam să-mi încerc puterile la Campionatul Mondial la lupte pe plajă. În anul 2024 nu a fost posibil acest lucru, prioritate având Jocurile Olimpice, iar în 2025 mi-a reușit. A fost o experiență interesantă și plăcută, pe care îmi doresc s-o repet. Deși ca prioritate competițională rămâne desigur obiectivul olimpic”, a punctat Irina Rîngaci.

Iulian BOGATU

Serghei Tarnovschi și-a adjudecat un nou titlu de campion european

Canoistul Serghei Tarnovschi a cucerit pentru Republica Moldova o medalie de aur la Campionatele Europene de kaiac-canoe și paracanoe, desfășurate la Montemor-o-Velho (Portugalia). Atletul nostru a excelat în regata de 5000 de metri, pe care a parcurs-o în 23:06.332 minute.

Podiumul de premiere a fost completat, în ordine, de un sportiv din Ungaria, Adolf Balázs (23:19.199), și de reprezentantul Poloniei, Wiktor Glazunow (23:48.723). Este de menționat că Serghei Tarnovschi a devenit campion european la această distanță și la ediția de anul trecut, ce a avut loc la Račice (Cehia), unde a înregistrat un timp ceva mai lent: 23:29.537.

De remarcat că în proba de dublu feminin, conaționalele noastre, Daniela Cociu

și Elena Glizan, s-au clasat pe locul 5 în finala cursei de 500 m. Reamintim că Elena Glizan a cucerit recent distincția de bronz la Mondialele de la Brandenburg (Germa-

nia), desfășurate în luna mai a.c., cu rezultatul 29:06.86 pe distanța 5000 m. Atunci ea a fost întrecută de maghiara Zsafia Csorba (28:50.49) și o sportivă din Chile, Maria Mailliard (28:51.24).

La aceeași distanță și competiție, Serghei Tarnovschi de asemenea a urcat pe treapta a treia a podiumului, fiind cronometrat în 24:43.81. Primele două locuri au revenit maghiarului Adolf Balázs (24:27.95) și spaniolului Jaime Duro (24:40.10).

În 2025, S. Tarnovschi a obținut două titluri supreme, la Campionatul Mondial (Milano, Italia) și European (Račice, Cehia) în cursa de 5000 m, și a devenit vicecampion mondial (maraton) și european (500 m). În plus, anul trecut și-a adjude-

cat medalii de bronz la Mondiale (500 m) și Europene (1000 m și la C-4 mixt în echipaj cu Oleg Tarnovschi, Daniela Cociu și Maria Olărașu). Iar în 2024, la Paris, și-a trecut în palmares al doilea său bronz olimpic în cursa individuală de 1000 de metri.

Cât dăruiești, atâta ești. Tudor Palladi la 80 de ani

Tudor Palladi s-a născut pe 6 iunie 1946, la Bălănești, Nisporeni, marcând recent o vârstă venerabilă a împlinirilor – 80 de ani. Opt decenii ca și opt inele pe tulpina unui stejar secular din stirpea celor ștefanieni, precum ar fi cel mai în vârstă de la Cobălea, Șoldănești, care se apropie de 800 de ani. Un „nepot” de-al lui, care împlinește în jur de 300 de ani, se află și în Dumbrava Costulenilor din raionul Ungheni. Localitatea este situată cu câteva dealuri mai sus de Dealul Bălăneștilor, de prin părțile Nisporenilor, de unde își trage seva și omagiul acestei veri.

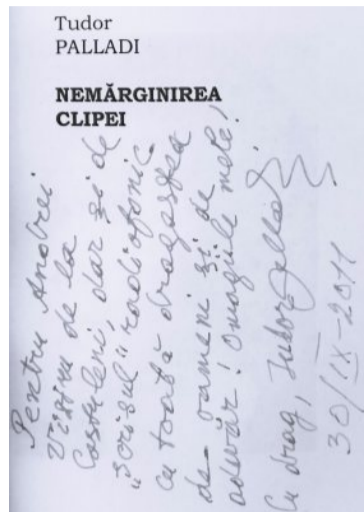
Este poet, eseist, critic literar, traducător, editor. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău (azi USM), facultatea de Filologie (1969). Din 1974 exercită funcția de redactor la editura Cartea Moldovenească, Literatura Artistică, Hiperion, actualmente Cartea Moldovei. Este prezent cu versuri în culegera colectivă *Dintre sute de catarge* (1975, 1977). Editorial a debutat în anul 1990 cu volumul *Plăpând* ca un colte, urmat de *Mugurașii, Mugurei* (1991, poezii pentru copii), *Odiseea lacrimii* (1994) și *Momentul monumentelor perene* (studii critice, 2005). A publicat numeroase eseuri și cronici literare despre creația scriitorilor clasici și contemporani. Din 1996 a coordonat, împreună cu regretatul critic și istoric literar Ion Ciocanu, colecția *Biblioteca școlară* la editura „Litera”.

Simpozionul „Tudor Palladi – împătimitul de cuvânt” organizat de Uniunea Internațională a Oamenilor de Creație, condus de Renata Verejanu în cadrul Cenacului „Grai matern”, la care s-a asociat ca lăturaș și gazdă Biblioteca „Transilvania” din Chișinău, a fost de nota zece. De fapt, simpozionul sau masa rotundă cu un număr select și impunător de participanți s-a transformat într-o Adevărată

Sărbătoare a Duminicii Sufletului.

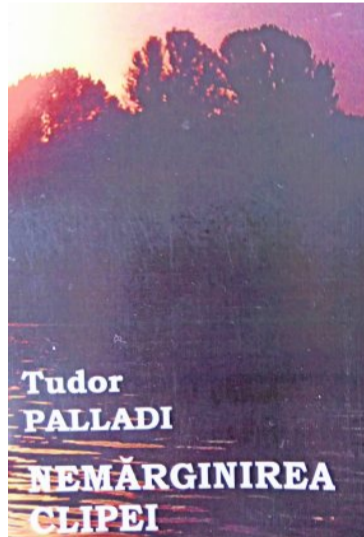
La eveniment au luat cuvântul: Ion Hadârcă, scriitor, vicepreședintele al Academiei de Științe a Moldovei; acad. Mihai Cimpoi; criticul literar Vitalie Răileanu, Victoria Fonari, doctor în filologie, profesor universitar, președinta Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România; Dumitru Olărescu, cineast; scriitorii Ion Anton, redactor șef al revistei „Florile Dalbe”, Ion Cuzuioac, Lidia Grosu, Geta Lipovanciu, Veronica Bumbu, Veronica Simionica Hasnaș, Alexandru-Horațiu Frișcu, Traian Vasilcău, Constantin Olteanu, Ștefan Sofronovici, Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Parascovia Onciu, directoarea bibliotecii „Transilvania”, ș.a.

Au fost lansate și două cărți dedicate omagiului: „Împătimitul de cuvânt”, prezentată de Marcela Mardare, și *Anul Tudor Palladi*, prezentată de Renata Verejanu. Evident, că au rămas și din cei care n-au încăput în lista vorbitorilor întocmită de organizatorii evenimentului, printre care și subsemnatul. De aceea mi-am propus să vin post factum cu câteva modeste referințe la adresa omagiului, dar prin prisma autografelor pe care le am de la maestru. În ce mă

privește n-am avut norocul și fericirea ca distinsul exeget literar să scrie despre puținele cărți de autor pe care le-am semnat până acum. Însă am avut ocazia să-l interviuez deseori pentru emisiunile literare de la Radio Moldova, și în consecință m-am ales și cu câteva autografe.

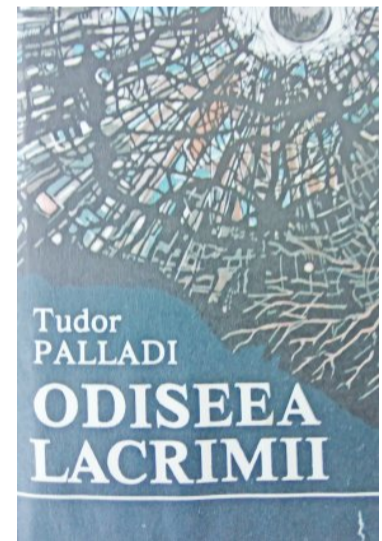
Până a mă referi la ele și cărțile de poezie pe care au fost scrise, țin să fac o trimitere a regretatului critic literar Ion Ciocanu, pentru a intra în temă cum s-ar zice, adică de fapt de a încerca să definim fenomenul Tudor Palladi. Iată ce scrie I. Ciocanu pe coperta a patra a monografiei „Maestru și salahor. Modele și forme moderne” (Unul în trei): „Tudor Palladi este cel mai preocupat de creația mea

dintre toți exegeții care mi-au citit cărțile. Că-i sunt recunoscător, e puțin și inexact spus. Mă consider favorizat de soartă că l-am avut student alături de Leonida Lari, Alexandru Burlacu și Andrei Țurcanu, că a ajuns un poet original (nici pe departe înțeles și apreciat până azi după merit) și un exeget literar valoros”. Cartea a fost editată în 2019. De atunci au trecut 7 ani și nu sunt sigur că s-au schimbat prea multe cu referință la omagiul nostru. Atât aș vrea să remarc, că genericul monografiei *Maestru și salahor* i se potrivește de minune și lui Tudor Palladi. Plus că el face parte din tagma profesioniștilor din domeniul literar, care pe lângă pregătirea substanțială filosofică, culturală și literară este mai întâi de toate om de omenie din Neamul Blajinilor.

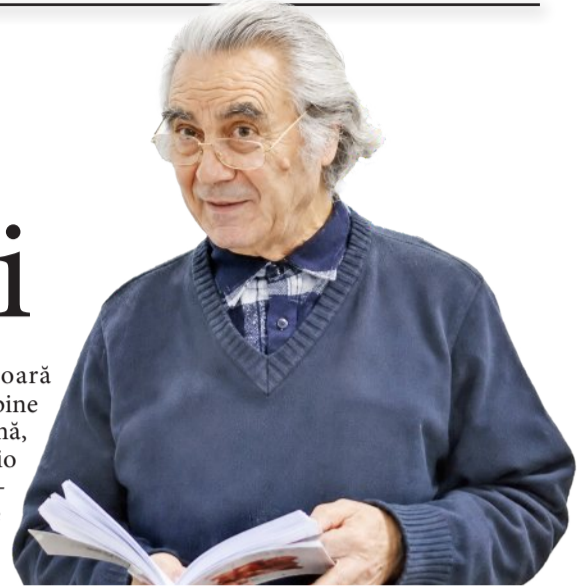
Pentru prima oară l-am cunoscut mai bine cu mulți ani în urmă, când lucram la Radio Moldova și participam la ședințele cenaclului „Ideal”, condus de Vasile Căpățână. Atunci îi solicitam des opinia despre un scriitor anume sau un volum nou în cadrul lansărilor de carte de prin ani 2000. Primul autograf l-am cules pe o carte intitulată *Nemărginirea clipei*: „Pentru A.V. de la Costuleni, dar și de „scrisul” radiofonic. Cu toată dragostea de oameni și de adevăr! Omagiile mele! Cu drag, Tudor Palladi. 30.IX.2011”.

Ca doar peste aproape o lună să „pescuiesc” al doilea autograf pe cartea *Odiseea lacrimii* (1994): „Cu drag pentru A.V., cu toată dragostea pentru cuvântul scris și rostit, sonorizat. Omagiile mele!

Autorul Tudor Palladi. 28.X.2011”. Acesta de fapt a fost unul din primele volume de poezii pentru cei maturi care cu adevărat l-a consacrat în lumea literelor. E destul să trecem în revistă doar capitolele ca să ne dăm seama de tematica abordată și crezul său artistic: I. Există un județ; II. Clopotul din sânge; III. Odiseea lacrimi; IV. Tărâmul meu e visul; V. Puterea cuvântului. Iată și o strofă grăitoare în acest sens, sau i-am putea zice doveditoare: „Moldovă – țară-a patimii/ Și odiseea lacrimii/ Dă-mi nesfârșitul țărânei / Din libertatea datinii”. Or, alta și mai elocventă: „Da, timpul nu-i de aur/ Nici omul nu-i de foc/ Nici unul astăzi lauri/ Nu merită deloc” (*Cum pot să tac*).

Din alt poem, intitulat „Nimeni”, deducem că a fost și este un luptător intransigent împotriva nulităților și nonvalorilor: „Nimenea nu e la modă/ Nimenea nu are

nume/ Însă zilnic câte o odă/ Ar dori să-i cânti anume”. Iar dragostea de neam și țară o depistăm din poemul „Icoana lui Ștefan cel Mare”: „Numără-i cât poate glasul lui din rai/ Ca să-l țină-n veacuri dragostea de plai/ Pe această lume pe Ștefan cel Mare/ Cu Moldova-n pieptu-i luminat de soare”.

Al treilea volum de poezie pe care m-am învrednicit cu un alt autograf a fost *Sămânță și altar*: „Pentru A.V. acest volum scris mai demultșor pentru plaiul de dor al inimilor voastre, neogoite „între minte” și „inimă”. Cu drag, Tudor Palladi”. Volumul a apărut în 2012, deci la un an de la acordarea celor două autografe anterioare, și chiar de la începutul lui aflăm care este crezul artistic al omagiului. De fapt, e un autoportret versificat de o sinceritate debordantă. Citez doar ultimele trei strofe: „Măncărimea mi-i streină/ Ca și ura fără vină?/ Eu prefer – și vreau cât cerul –/ Omenia! Adevărul!/ Plecăciunea mi-i streină/ Ca și liniștea alpină/ Eu prefer – și vreau cât cerul –/ Bărbăția! Adevărul!/ Adevărul de a fi/ Adevărul de-a iubi/ Eu prefer – și vreau cât cerul –/ Adevărul! Adevărul”. Și motto-ul la acest poem este foarte reușit și actual: „Unii caută-n oglindă de-și nuclează al său păr,/ Alții caută în lume și în vreme adevăr”, de Mihai Eminescu.

Voi încheia „odiseea” mea de autografe cu cel de pe volumul de versuri *Talismanul urșitei*, care mi-a fost acordat cu ocazia aniversării a 60-a: „Cu mult drag, pentru sexagenarul A.V. de la Costuleni Nisporenilor (Vorba e că satul Costuleni inițial a fost în raionul Nisporeni, iar în anii 60 a fost inclus în noul raion Ungheni) și ai Țării! Sănătate, succese, inspirație! Al Dvs. admirator. Tudor Palladi. 19.X.2017”. Iată că dintr-un talisman de autografe scrise de la suflet la suflet și de la inimă la inimă, mai ales din volumele de versuri semnate de maestru, se poate contura imaginea și chipul unui om al scrisului, al unui poet și estetician cu har.

La încheiere voi cita din acest volum două strofe plasate pe pagina a treia a cărții, care sunt în contextul aniversării omagiului: „Frunză smulsă din rugină/ De apusul toamnei trist/ Pentru vară e-o regină/ Precum Lacrima lui Crhist/ Pentru mistic e-o mioară/ Ce Cuvântu-n rugă-o paște/ În a inimii Lui Țară.../ Din Duh Sfânt doar poți Re-naște (*Renaștere*). O altă concluzie nu se mai cere. Atâta doar că sunt în așteptarea altor autografe de la maestrul Tudor Palladi, care încă n-au fost scrise. Dar până atunci îi urez la rândul-mi multă sănătate, inspirație și să rămână acel om al scrisului, dar și al luminii, omenii și blajinătății.

Andrei VIZIRU-COSTULEANU

Dialog cu peisajul: omagiu adus Eleonorei Romanescu, prin arta colajului

În anul în care se împlinesc 100 de ani de la nașterea pictoriței Eleonora Romanescu, originară din satul Leușeni, Telenești, elevii Școlii Raionale de Arte Plastice „Nicolae Moisei” din orașul Telenești au participat la Expoziția-Concurs de Artă „Peisaj în colaj”, organizată de Institutul pentru Artă „Harmonia” și coordonată de managerul de proiect Eugenia Munteanu și artista vizuală Elena Frunze. Evenimentul a fost dedicat centenarului artistei și a constituit un omagiu adus memoriei și creației uneia dintre cele mai reprezentative personalități ale artei plastice din Republica Moldova.

Concursul a oferit elevilor oportunitatea de a descoperi și

de a înțelege mai profund creația Eleonorei Romanescu. În cadrul activităților de pregătire, aceștia au studiat viața și opera artistei, analizând peisajele sale, expresivitatea cromatică, armonia compozițională și modul în care natura a devenit o sursă permanentă de inspirație în creația ei. Acest proces de documentare și analiză le-a permis să privească opera artistei nu doar ca spectatori, ci ca tineri creatori aflați în căutarea propriului limbaj artistic.

Pornind de la peisaje selectate din opera Eleonorei Romanescu, elevii au fost provocați să realizeze propriile interpretări în tehnica colajului. Procesul de creație a presupus observarea atentă a formelor, culorilor și structurii compoziționale, urmată de recompunerea imaginii printr-o viziune personală. Astfel, fiecare lucrare a devenit o întâlnire între universul artistic al pictoriței și sensibilitatea tinerilor creatori.

Școala Raională de Arte Plastice „Nicolae Moisei” a participat la concurs cu 21 de lucrări realizate de învățăcei sub îndrumarea profesoarelor Svetlana Caprian și Tatiana Mațuev. Diversitatea abordărilor artistice și a materialelor utilizate – de la hârtie colorată și fragmente de reviste, până la fetru, piele și alte materiale cu texturi

variate – a demonstrat creativitatea și implicarea elevilor în această provocare artistică. Prin experimentarea diferitelor suprafețe și tehnici, fiecare participant a reușit să ofere lucrării sale un caracter distinct și o expresivitate aparte.

Lucrările prezentate au evidențiat nu doar capacitatea de a analiza și interpreta o operă de artă, ci și curajul de a experi-

menta și de a transforma sursa de inspirație într-o creație originală. Peisajele recompuse prin colaj au redat frumusețea naturii, atmosfera satului moldovenesc și bogăția cromatică specifică operei Eleonorei Romanescu, păstrând în același timp amprenta personală a fiecărui autor.

Expoziția organizată la Biblioteca Națională a Republicii Moldova a reunit lucrări ale elevilor din întreaga țară și a oferit participanților posibilitatea de a se regăsi într-un spațiu al dialogului artistic și al schimbului de experiență. Pentru discipolii Școlii Raionale de Arte Plastice „N. Moisei”, această experiență a însemnat nu doar prezentarea propriilor creații într-un cadru expozițional

prestigios, ci și oportunitatea de a observa diversitatea de viziuni și interpretări generate de aceeași sursă de inspirație. În cadrul vernisajului, Școala a fost reprezentată de două eleve participante, care au avut bucuria de a lua parte la festivitatea de premiere și de a vedea lucrările instituției expuse alături de creațiile tinerilor artiști din întreaga republică.

Desfășurarea Expoziției-Concurs de Artă „Peisaj în colaj” a demonstrat încă o dată că studiul marilor artiști poate deveni o sursă autentică de inspirație pentru noile generații. Prin sensibilitate, imaginație și expresivitate vizuală, elevii Școlii Raionale de Arte Plastice „Nicolae Moisei” au adus un omagiu creației Eleonorei Romanescu. Ei au redescoperit prin propriile lucrări frumusețea și valoarea patrimoniului artistic național, demonstrând o dată în plus că dialogul dintre tradiție și creația contemporană rămâne viu și relevant.

Liliana ROTARI,
director adjunct,
Școala Raională
de Arte Plastice
„Nicolae Moisei”,
or. Telenești

Toată dragostea de casă e cusută-n ia noastră

(Atelier de lucru dedicat Zilei Universale a Iei „Port ie cu mândrie”)

Ziua Universală a Iei este simbolul identității culturale zromânești și piesă emblematică a costumului tradițional. Sărbătoarea a fost inițiată în 2013 de comunitatea online „La Blouse Roumaine”, fondată de Andreea Tănăsescu. Din 1 decembrie 2022, arta cămășii cu altiță a intrat în patrimoniul imaterial UNESCO. Anual, în data de 24 iunie, marcăm Ziua Universală a Iei, o sărbătoare consacrată cămășii tradiționale românești, simbol al culturii și identității naționale.

Ia națională (cunoscută oficial ca „Arta cămășii cu altiță”) nu este doar o piesă de îmbrăcăminte, ci o poveste cusută cu dor și demnitate pe pânza neamului. Ia românească este parte integrantă a portului nostru tradițional, cu o semnificație mult mai profundă decât o simplă piesă vestimentară. Aceasta reprezintă identitatea națională a românilor și povestea unei culturi care a supraviețuit secolelor. Ia românească este un simbol al tradițiilor, poveștilor și stilului de viață ce aparținut strămoșilor noștri. Or, cine nu-și cunoaște trecutul, este ca un copil care-și uită părinții; pe

cel care nu-și cunoaște strămoșii, înaintașii, vine vorba, vântul îl poartă ca pe-o scamă...

În debutul Atelierului de lucru desfășurat la Muzeul Etnografic Cantemir (director Raisa Andronov), Tatiana Pupăzan, specialist secția cultură, tineret, turism și sport în cadrul Consiliului Raional, a menționat că „iile erau confecționate de femeile din sate, adunate la șezători, unde cântau și țeseau sau coseau haine tradiționale. Modelele și broderiile aplicate diferă de la o regiune la alta, iar fiecare regiune adăuga un stil unic cămășii, prin alegerea materialului și a orna-

mentelor. Anticipând evenimentul, câțiva meșteri populari au organizat în altă sală a instituției un atelier teoretico-practic, vorbindu-le copiilor despre secretele brodatului, croșetatului, țesutului, și demonstrându-le fetelor elementele cămășii cu altiță, ale covorului tradițional.

Iar micuții de la Grădinița nr.1 din urbe (director Elena Costanda), ghidați de educatoarele Aliona Covalschi și Ludmila Portaru, au înscenat o veritabilă șezătoare, readucând farmecul reuniunilor de altădată: „Muncă, joc și voie bună/ După datina străbună,/ Se-mpletesc azi împreună;/ Să lucrăm și să cântăm,/ Și la urmă - să jucăm!”. Fetițele și băieții au cântat, dansat, s-au întrecut la tradiționalele ocupații ale sătenilor, au organizat concursuri de poezie, ghicitori, vorbe cu tâlc, snoave, istorii hăioase, scene hazlii, care au trezit interesul și aplauzele asistenței – părinți, rude și locuitorii ai orașului Can-

temir. Pe fundalul unor melodii populare, selectate reușit de conducătorul muzical, Andrei Obreja, copiii au cântat dragostea de țară, de limbă și neam, prin care ca un fir roșu trece îndemnul de a ne iubi plaiul, credința, străbunii, acestea fiind conținute în versul-cheie al activității: *Toată dragostea de casă/ E cusută-n ia noastră!*

Talentul, osârdia și dăruirea copiilor au fost apreciate la justa valoare de către cei prezenți, Elena Costanda oferind diplome de onoare managerului și educatoarelor Grădiniței, precum și organizatorilor. În final, Raisa Andronov a adus la cunoștința audienței faptul

că Muzeul Etnografic dispune de o varietate bogată de ii, cămăși populare confecționate de către meșterite și dăruite instituției – pentru femei, dar și pentru bărbați, menționând cu satisfacție că de curând biblioteca Natalia Lungu a dăruit Muzeului o cămașă cu altiță, și adresând participanților îndemnul „Să purtăm ie cu mândrie, să avem cu toții parte de pace, liniște și cer senin pe pământ!”. Vom mai remarca că actualmente cămașa tradițională românească este omagiată în peste 50 de țări de pe toate continentele.

Ion DOMENCO

Prima publicație în limba română din Basarabia

Succinte informații despre răpirea Basarabiei și transformarea ei în gubernie rusească

În urma războiului ruso-turc din 1806-1812, Rusia țaristă, a ocupat aproape jumătate din teritoriul Moldovei, suprafața dintre râurile Nistru și Prut. La 16/28 mai 1812, în urma Tratatului de Pace de la București, Țara Moldovei a fost ruptă în două de către Imperiul Otoman și Imperiul Rus. Negocierile s-au purtat la Hanul lui Manuc din București, de tristă pomenire. Țarul Alexandru I grăbea încheierea păcii, deoarece Napoleon Bonaparte se pregătea să invadeze Rusia. Delegația rusă a mituit-o pe cea otomană ca aceasta din urmă să cedeze moscalilor jumătatea de Est a Principatului Moldovei, cu denumire falsificată a Basarabiei istorice de până la ocupație, care era un teritoriu mult mai mic, cuprinzând câteva județe din Sud, preponderent de pe litoralul Mării Negre. De atunci a apărut problema Basarabiei.

Inițial Basarabia ocupată a primit statut de autonomie parțială, până în anul 1828, permițându-i-se utilizarea limbii române. Treptat și în mod insistent, instituțiile statului, școlile și biserica au fost complet rusificate, Basarabia fiind transformată într-o gubernie rusească. Regimul țarist a făcut eforturi pentru a schimba structura etnică majoritar românească, oferind facilități imigranților străini. Au fost colonizați masiv găgăuzi, bulgari, germani, ucraineni și ruși, oferindu-li-se gratuit terenuri mari de pământ furat de la românii băștinași. Această ocupație a durat aproape 106 ani, până la 27 martie 1918, când Republica Democratică Moldovenească, creată la 2 decembrie 1917, prin votul Sfatului Țării, s-a unit cu Țara-Mamă, România.

(120 DE ANI DE LA APARIȚIE)

Despre premisele geopolitice ale apariției ziarului „Basarabia”, cu 120 de ani în urmă

Apariția primului ziar românesc în Basarabia a fost consemnată recent printr-o lecție publică la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” din Chișinău. Primul ziar în limba română a apărut după 96 de ani de ocupație, numit „Basarabia” (Басарабія) și publicat între 26 mai 1906 și 11 martie 1907. În total au ieșit din tipar 79 de ediții. Acesta apărea în limba română, de două ori pe săptămână, cu caractere chirilice, dar denumirea „Basarabia” era scrisă cu grafie latină. Finanțarea se realiza atât din interiorul provinciei (cu sprijinul lui Vasile Stroescu), cât și din România, în mod special prin străduințele lui Constantin Stere de la Iași.

Apariția ziarului a fost posibilă datorită relaxării relative a cenzurii după Revoluția rusă din 1905. Totuși, publicația a fost monitorizată

atenț și, în final, închisă de autoritățile țariste din cauza promovării adevărului istoric, pe care ocupații îl socoteau că exprimă „viziuni prea radicale”. Cotropitorii ruși, după ce au lipsit de drepturi populația băștinașă, socoteau „radicalism” cererea de întoarcere măcar parțială a drepturilor de care au fost lipsiți zeci și zeci de ani.

Despre efortul unui grup de intelectuali în frunte cu C. Stere de a edita un ziar în limba română la Chișinău

În primele zile ale lunii ianuarie 1906, Constantin Stere, care era stabilit la Iași de ceva timp și făcea parte din redacția revistei „Viața Românească”, vine la Chișinău și discută cu mai mulți tineri intelectuali. Ion Incuțel, fost secretar de redacție al ziarului „Basarabia”, își amintește întâlnirea cu el de la Hotelul „Sveitarški” („Suisse”, sediul de azi al Bibliotecii „B. P. Hasdeu”): „Veți avea gazetă, care să fie și națională, și profund demo-

cratică”, a zis Stere atunci. În jurul publicației, după această vizită, s-au grupat tineri intelectuali basarabeni, precum Emanuil Gavrilă, Ion Pelivan, Nicolae Popovschi, Vasile Oatu, Nicolae Florov, Pan Halippa, Vasile Hartia, Nicolae Andronovici, Ioan Petrilă, Constantin Partenie, Ștefan Usinevici, Dionisie Erhan, Ion Incuțel, Teodor Incuțel, Alexie Mateevici, Tudose Roman, Constantin Popescu, Gheorghe Druță, Gheorghe Stârcea, Nicolae Bivol ș.a. În luna mai reușește să tipărească primele numere. Pentru a da o mai bună prestanță ziarului, îl aduce la Chișinău pe feciorul basarabeanului Victor Crășescu, publicistul și scriitorul Sergiu Victor Cujbă. Responsabil de partea juridică a publicației îl desemnează pe publicistul și avocatul Emanuil Gavrilă, de la Baxani (Soroca), vecin de moșie cu Cerepăul lui Stere. Redacția ziarului s-a aflat în casa lui Șmacov, de pe strada Armenească, nr. 30, aici având loc evenimente importante pentru mișcarea națională din Basarabia, tot aici zămisindu-se viitoarea revoluție, ce urma să devină o revoltă națională.

Despre programul ziarului

Ziarul promova o strategie serioasă, fiind formulată în articolul de fond din nr. 6, intitulat „Câteva puncte din programul nostru”. Scopul principal era mobilizarea populației pentru redobândirea drepturilor naționale și sociale de care i-a lipsit regimul țarist de ocupație.

Se cerea o autonomie administrativă, revendicându-se dreptul la autogovernare locală în cadrul Imperiului țarist. Se cereau școli în limba română, căci toate erau doar în rusă, atât cele din ciclul primar, cât și cele din secundar. Se cerea restabilirea serviciului divin din biserici în limba autohtonă și reintroducerea limbii române în instituțiile publice, dregătorii și instanțe de judecată. În domeniul agrar se cerea împroprietărea țăranilor cu pământ și rezolvarea crizei agricole locale, agravată de ocupație. Toate revendicările necesitau acțiuni hotărâte și schimbări fundamentale, ce s-ar opune aspririi rusești, care încălca prin lege drepturile băștinașilor. S-au publicat opere din creația lui Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, George Coșbuc ș.a. Ziarul impunea normele literare ale limbii române, încercând o revitalizare a acesteia în Basarabia. Spre exemplu, folosea cuvântul „sunt” în loc de obișnuitul „sînt” și „moldovean” în loc de „moldovan”. A publicat și informații despre dreptul românilor basarabeni la votare, îndemnând oamenii să-i aleagă pe cei care le vor apăra drepturile.

Despre vigilența regimului de ocupație, persecutarea colaboratorilor și închiderea forțată a ziarului, în luna martie 1907

„Ohranka” rusească era vigilență și oprima din fașă pornirile democratice și naționale. Autoritățile țariste au persecutat în permanență ziarul și

membrii redacției, acesta fiind învinuit de mai multe ori de crime penale și judecat în instanțe de șaisprezece ori. În 1906 ziarul a fost arestat de două ori, pe 2 iunie fiind confiscat nr.5, iar pe 11 octombrie – nr.40. A fost închis pe 11 martie 1907, după ce nr.78 din 4 martie 1917 a publicat în limba română (cu caractere latine) imnul „Deșteaptă-te române”.

Despre rolul limbii ruse în Basarabia și efectul ei nociv

În mâinile administrației imperiale totalitare din Rusia, fie din Sankt Petersburg, fie din Moscova, rusa a fost și este o limbă ucigașă și distrugătoare pe parcursul secolelor a zeci, poate chiar sute de limbi ale popoarelor ocupate și asuprite. Așa a procedat și cu limba română în Basarabia din 1812 până în 1918, apoi în Republica Moldova / Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (Basarabia trunchiată la țărmul Mării Negre și la Cernăuți, care azi se află în Ucraina). Această politică o duce imperiul rus și astăzi, de aceea basarabeni au tot oftat așa: „Sunt sătul de limbă rusă./ Ca de-o boală, ca de-o tusa./ Nu c-ar fi o limbă rea./ Dar că-mi strică limba mea”!

Despre rolul crucial pe care l-a avut ziarul „Basarabia” în deșteptarea conștiinței naționale

Acest ziar, fiind prima publicație de limbă română din Basarabia sub stăpânire țaristă, deși a apărut doar timp de aproape un an, a reaprin speranța în inimile românilor basarabeni, a pus bazele trezirii conștiinței naționale, care a dus, în final, la Unirea din 1918. Prin articole publicate de cele mai luminate minți ale vremii, ziarul a amintit populației dintre Nistru și Prut despre originea, istoria și identitatea sa românească, a cerut introducerea limbii române în școli, biserici și administrația publică locală, a militat pentru dreptul basarabenilor de a-și decide singuri soarta în contextul primei revoluții ruse. Ziarul a apărut activ drepturile țăranilor, cerând împroprietărea lor și reforme sociale majore. A pledat pentru solidaritate socială, depunând eforturi pentru unirea țăranilor cu intelectuali locali pentru o cauză comună: libertate și pământ, sau „voie și pământ”, cum a scris și Alexie Mateevici, un ilustru colaborator al ziarului.

Un țăran pe nume Ion Codreanu, unul dintre miile de cititori de la țară, a venit la redacție în primăvara anului 1906 și a mărturisit mai târziu: „A ajuns vestea și la noi în sat că o seamă de tineri basarabeni scot un ziar naționalist moldovenesc, care se cheamă „Basarabia”. Am venit pe jos de la Ștefănești la Chișinău, lăsându-mi acasă soția și mama, și întreaga gospodărie... Am găsit pe Constantin Stere înconjurat de o seamă de colaboratori. Dânsul le povestea diferite întâmplări din viața lui și le dădea o serie de sfaturi și de îndemnuri, în ceea ce privește alegerea materialului pentru publicat și, mai ales, îi îndemna să se ferească de numeroșii dușmani care roiau prin toate colțurile Chișinăului” (citat din: Iurie Colesnic „Misterele Casei lui Șmakov”, Revista Akademos, nr. 4, 2018, p.105-106). Este actual și azi sfatul lui Stere, căci Rusia a semănat și seamănă dușmani pe pământurile românești, în Europa și în lume, având halucinantul gând și plan ascuns de cucerire a lumii, bucată cu bucată. Însă azi lumea a deschis ochii și vede cine-i Rusia, azi lumea a început a înțelege diferența dintre ce spune Rusia / administrația rusă și ce face ea în realitate.

Ștefan SOFRONOVICI, scriitor, specialist în relația cu publicul la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, mun. Chișinău

Episcopia Hotinului din Bălți – instituție reprezentativă a vieții spirituale basarabene

După anul 1918, odată cu Unirea Basarabiei cu România, provincia a fost integrată treptat în structurile administrative, culturale și religioase ale statului român. În acest context, reorganizarea vieții bisericești a constituit o preocupare majoră atât pentru autoritățile ecleziastice, cât și pentru cele de stat, fiind considerată un factor esențial în consolidarea unității spirituale și culturale a noii provincii.

Necesitatea unei administrații bisericești proprii în nordul Basarabiei a devenit tot mai evidentă în primii ani ai perioadei interbelice. Regiunea avea nevoie de o instituție capabilă să coordoneze activitatea parohiilor, să susțină educația religioasă și să răspundă nevoilor spirituale ale credincioșilor. În acest scop, în anul 1923 a fost înființată Episcopia Hotinului, cu sediul la Bălți. Alegerea orașului drept centru episcopal nu a fost întâmplătoare, deoarece Bălțiul se afirmase deja ca unul dintre cele mai importante centre economice, administrative și culturale din nordul Basarabiei, beneficiind de o poziție strategică și de o infrastructură aflată în continuă dezvoltare, după cum menționează autorul Gheorghe Baciu în lucrarea sa „Orașul Bălți și oamenii lui”.

Un rol deosebit în organizarea noii eparhii l-a avut episcopul Visarion Puiu, una dintre cele mai importante personalități ale vieții bisericești basarabene din perioada interbelică. Astfel, în anul 1924, „Visarion Puiu obține de la primăria Bălți un teren în partea de nord-vest a orașului, după gara feroviară Pământeni, pentru construcția reședinței episcopiei”. Acest demers a reprezentat un pas important pentru consolidarea instituțională a Episcopiei Hotinului și afirmarea prezenței sale în viața publică a regiunii. Noua episcopie avea misiunea

de a reorganiza rețeaua parohială, de a sprijini activitatea pastorală și misionară, precum și de a contribui la dezvoltarea învățământului religios. În același timp, instituția era chemată să consolideze identitatea spirituală ortodoxă într-un spațiu caracterizat prin diversitate etnică, culturală și confesională. Dincolo de funcțiile sale religioase, Episcopia de Bălți era percepută ca un simbol

al unității naționale, fiind menită să devină „cel dintâi semn real și trainic care să vorbească viitorului de stăpânire, de drepturile și de unitatea poporului nostru românesc” (Tudor și Liviu Suveică „Episcop al Hotinului cu reședința la Bălți”).

De-a lungul timpului, sediul Episcopiei a dobândit o valoare arhitecturală, istorică și culturală deosebită, devenind unul dintre reperele reprezentative ale municipiului Bălți. Edificiul impresionează prin eleganța construcției, armonia elementelor arhitecturale și cadrul ambiental bine întreținut. Totodată, complexul episcopal reflectă importanța pe care instituția a avut-o pentru viața comunității locale și dezvoltarea spirituală a regiunii.

În prezent, sediul Episcopiei este considerat unul dintre cele mai atractive obiective ale orașului, fiind adesea numit perla orașului Bălți. Prin frumusețea sa arhitecturală, valoarea istorică și atmosfera de reculegere pe care o oferă, acest locaș continuă să atragă atât locuitorii municipiului, cât și numeroși vizitatori. Astfel, sediul Episcopiei Hotinului rămâne nu doar un important centru religios, ci și un simbol al patrimoniului cultural și spiritual al nordului Basarabiei.

Milena LUPUȘOR, Delia NICA, Alexandru COCETOV, IPI LT „Orizont”, Bălți

UPSC lansează programe noi de studii pentru Admiterea 2026

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău își diversifică oferta academică pentru Admiterea 2026, prin lansarea a 26 de programe noi de licență și master. Acestea sunt concepute pentru a răspunde cerințelor actuale ale sistemului educațional și pieței muncii, dar și transformărilor care influențează tot mai mult domeniile profesionale. Noile programe cuprind o gamă largă de specializări și oferă posibilități de studiu atât cu frecvență, cât și cu frecvență redusă sau chiar la distanță.

Facultatea Design și Arte Vizuale își extinde oferta educațională prin lansarea programului de licență Design grafic și tehnologii de tipar, precum și a programelor de master cu formă de învățământ la distanță Pedagogia artelor plastice și Inovații tehnologice și resurse digitale în educația artistică și tehnologică.

La Facultatea Științe ale Educației au fost inițiate programele de licență Educație fizică și Educație fizică și Psihopedagogie. De asemenea, s-au introdus programele cu frecvență redusă Pedagogie preșcolară (cu predare în limba rusă) și Pedagogie în învățământul primar (pentru absolvenții de colegiu). La ciclul I, învățământ la distanță, oferta educațională a fost completată cu programele Pedagogie preșcolară și Pedagogie în învățământul primar, iar la maste-

rat – cu Management organizațional și leadership.

Facultatea Filologie și Istorie și-a diversificat oferta cu programul de licență Limba și literatura română și limba bulgară și cu programele de master Design curricular inovativ în educația lingvistică și literară de 90 și 120 de credite. Facultatea Biologie și Chimie a inclus programele de master la distanță Chimie contemporană și tehnologii educaționale

și Biologie modernă și tehnologii în instruire.

Facultatea Geografie vine cu programul de licență Servicii hoteliere, turism și agrement și cu programul de master Geografie și tehnologii educaționale, ambele organizate la distanță. Totodată, Facultatea Limbi și Literaturi Străine lansează programele de master Limba franceză și educație multiculturală (cu frecvență la zi), precum și programele la distanță Didactica limbii engleze și strategii de comunicare și Didactica limbii franceze și strategii de comunicare.

Oferta academică este completată de Facultatea Psihologie și Psihopedagogie Specială, care propune programe de licență cu frecvență redusă în Asistență socială și Psihopedagogie specială (cu predare în română și rusă) și Psihologie în regim de învățământ la distanță.

În plus, la nivel de master sunt propuse programele Management și supervizare în protecția drepturilor copilului, Psihopedagogie aplicată și consiliere integrativă pentru copil și familie, Intervenții terapeutice și tehnologii de comunicare în educația persoanelor cu cerințe educaționale speciale.

Noile programe oferă viitorilor studenți oportunități sporite de dezvoltare profesională cu utilizarea unor forme flexibile de învățare, adaptate exigențelor educației secolului XXI. Cei admiși vor beneficia de condiții moderne de studii, acces la resurse educaționale actuale, programe de sprijin academic și posibilități de mobilitate, oportunități de burse și alte facilități menite să susțină performanța și dezvoltarea profesională.

Acțiuni educative și culturale de Ziua Monumentelor și Siturilor

Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor va fi marcată, în acest an, în Republica Moldova printr-un plan de activități desfășurate la nivel național.

Un amplu program național de activități s-a desfășurat în perioada aprilie-mai a.c., cu prilejul Zilei Internaționale a Monumentelor și Siturilor, inclusiv vizite gratuite la muzee, expoziții și acțiuni educative destinate publicului larg. Evenimentele au fost organizate sub genericul „Răspuns de urgență pentru patrimoniul viu în contexte de conflicte și dezastre”, având obiectivul de a evidenția provocările actuale legate de protejarea patrimoniului cultural în fața riscurilor contemporane.

Programul a cuprins un șir de activități derulate în întreaga țară, printre care vizite gratuite la muzee, expoziții tematice, recitaluri de poezie, ateliere de lucru, prezentări video. În plus, au fost organizate acțiuni de informare și sensibilizare a tinerei generații privind importanța patrimoniului cultural construit. De asemenea, în activități au fost implicați elevi, studenți, profesori și cercetători din sfera ce țin de educație și cultură.

Reamintim că Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor este celebrată anual la 18 aprilie. Inițiativa aparține Consiliului Internațional al Monumentelor și Siturilor, fiind lansată în anul 1982 și recunoscută oficial la nivel global în 1983 de către UNESCO. Scopul instituirii acestor zile este promovarea patrimoniului cultural și conștientizarea diversității și vulnerabilității acestuia.

Programul a cuprins un șir de activități derulate în întreaga țară, printre care vizite gratuite la muzee, expoziții tematice, recitaluri de poezie, ateliere de lucru, prezentări video. În plus, au fost organizate acțiuni de informare și sensibilizare a tinerei generații privind importanța patrimoniului cultural construit. De asemenea, în activități au fost implicați elevi, studenți, profesori și cercetători din sfera ce țin de educație și cultură.

Posibilități de participare pentru elevii din R. Moldova la „Tabere ARC”

Programul „Tabere ARC”, dedicat copiilor, elevilor, studenților și tinerilor români din afara granițelor României, se află la ediția 2026, a XVII-a. Evenimentele din cadrul acestor acțiuni sunt pregătite de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP), recent fiind finalizate ultimele etape administrative și logistice necesare desfășurării programului. Deschiderea oficială a înscrierilor se realizează în intervalul 12-26 iunie curent.

și 8 zile, de marți până marți, și va include activități culturale, educative și recreative, ateliere interactive de dansuri populare, pictură cu tematică etnografică și meșteșuguri tradiționale, seri tematice, excursii la obiective istorice naturale și culturale, precum și acțiuni sportive și de socializare.

Participanții vor avea oportunitatea de a interacționa și de a crea legături cu tineri din comunitățile românești din întreaga lume.

Înscrierea în cadrul programului se înfăptuiește prin intermediul misiunilor diplomatice, unităților de învățământ și de cult, organizațiilor și asociațiilor românești din afara granițelor țării. Participarea la Taberele ARC 2026 este permisă doar o singură dată.

Protagonisti pot fi elevi cu vârste cuprinse între 8 și 18 ani, precum și studenți sau tineri, iar responsabilitatea de grup trebuie să aibă vârsta minimă de 25 de ani. De asemenea, este necesar ca participanții să dețină cunoștințe de limba română care să permită comunicarea în cadrul activităților programului. Pentru comunitățile istorice ce au graniță comună cu România, trans-

portul este asigurat de către DRP, cu preluare dus-întors din localitățile stabilite de organizator.

În cazul Republicii Moldova, acestea sunt orașele Chișinău, Bălți și Cahul. An de an, Taberele ARC reprezintă un spațiu al reconectării cu limba română, patrimoniul cultural și spiritul comunității românești de pretutindeni.

Calendarul seriilor este următorul: seria 1, 30.06.2026-7.07.2026; seria 2, 7.07.2026-14.07.2026; seria 3, 14.07.2026-21.07.2026; seria 4, 21.07.2026-28.07.2026; seria 5, 28.07.2026-4.08.2026; seria 6, 4.08.2026-11.08.2026; seria 7, 11.08.2026-18.08.2026; seria 8, 18.08.2026-25.08.2026; seria 9,

25.08.2026-1.09.2026. Taberele se vor desfășura în următoarele locații din România: Mănăstirea Caraiman - Bușteni, județul Prahova; Centrul de Agrement Oglinzi, județul Neamț; Centrul de Agrement Codrii de Aramă, județul Botoșani; Centrul de Agrement Gălăciuc, județul Vrancea; Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” din Bălan, județul Harghita; Complexul Sportiv Național „Arcul de Triumf”, municipiul București; Satul de vacanță IC Ponor, Padiș, județul Cluj; Tabăra Straja, județul Hunedoara.

Reporter UPp

Univers Pedagogic pro

Chișinău, MD 2059, str. Doina, nr. 104, et. 2
E-mail: universs2@mail.ru, univers.pedagogic@gmail.com
Tipar: ÎSFEP „Tipografia Centrală”. Tiraj: 469 ex. Comanda nr. 3172.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

REDACTOR-ȘEF ▶ Oxana Parașciuc
REDACTOR PRINCIPAL ▶ Iulian Bogatu
REPORTER ▶ Silvia Țurcan
CORECTOR ▶ Elvira Țăganaș-Pântea
MACHETATOR ▶ Iurie Babii

Redacția nu corespundează cu autorii, nu recenzează și nu restituie materialele necomandate. Preluarea articolelor și pozelor este posibilă doar cu acordul prealabil al redacției.

INDICE DE ABONARE LA:

„Poșta Moldovei” – PM21741
„Moldpresa Grup” SRL
Abonare online: <https://services.posta.md/abonarea2022#/publication/264>